

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน
ภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ กรณีศึกษา
ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

The Development of a Tourism Activity Model for
Communities in the New Normal Standard: A Case
Study of Sanam Chan Subdistrict Community
in Nakhon Pathom Province

ปัญญาพร ธนาวชิรานันท์ (Punjaborn Thanawachimun)¹

สงกรานต์ กลมสุข (Songkran Koomsuk)²

สุจิรา เม่นิช (Sujira Menus)³

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ กรณีศึกษา ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐมครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ 2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ และ

¹อาจารย์สาขาการจัดการท่องเที่ยวและบริหาร มหาวิทยาลัยคริสเตียน e-mail: punjabornpt@christian.ac.th

²อาจารย์สาขาการจัดการท่องเที่ยวและบริหาร มหาวิทยาลัยคริสเตียน e-mail: songkran@christian.ac.th

³อาจารย์สาขาการจัดการท่องเที่ยวและบริหาร มหาวิทยาลัยคริสเตียน e-mail: sujiram@christian.ac.th

3. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่ มีวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์จำนวน 40 คน พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ ผู้ประกอบการ ร้านค้า ผู้จัดการรีสอร์ท ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรเจ้าของสวน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นบางกิจกรรม แต่ประชาชนในชุมชนยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ยังไม่เกิดผลสำเร็จในด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นกลุ่มคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนควรมีการประสานงานภายในชุมชนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ การท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน และพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวชุมชน การมีส่วนร่วม ชุมชนสนามจันทร์ ความปกติใหม่

Abstract

“The Development of a Tourism Activity Model for Communities in the New Normal Standard: A Case Study of Sanam Chan Subdistrict Community in Nakhon Pathom Province” is a research and development project aimed at 1) investigating the situation and history of community tourism in Sanam Chan Subdistrict, 2) examining the model of participatory tourism activities within the community and implementing the proposed

tourism initiatives, and 3) evaluating and improving the participatory tourism model in Sanam Chan community, Nakhon Pathom, in the new normal standard. Using a qualitative-method approach, the study involved the administration of questionnaires to 40 tourists who visited and received the Sanam Chan community tourism service. The findings indicated that tourists expressed high levels of satisfaction with their participation in community tourism activities. Additionally, in-depth interviews were conducted with key informants, including village headmen, community leaders, members of the Sanam Chan Subdistrict Administrative Organization, shop owners, resort managers, representatives from local product women groups, farm owners, and individuals involved in the development of tourist attractions in the Sanam Chan community, Nakhon Pathom Province. Overall, the study revealed that while some community tourism activities received support from various organizations, community members themselves had not been consistently engaged in community tourism activities. Consequently, tourism in the Sanam Chan community had not been successful in attracting visitors. The study emphasizes the importance of coordinated efforts within the community's tourism committees to foster active participation among community members and achieve sustainable tourism. Furthermore, it highlights the need for continuous support from the government, private organizations, and local community members to enhance and improve local tourist attractions and establish a sustainable tourism-activity model for the Sanam Chan community.

Keywords: Community Tourism, Participation, Sanam Chan Community, New Normal Standard

บทนำ

แนวโน้มการท่องเที่ยวภายในประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งให้ความสนใจกับการเดินทางไปยังผืนผืนวิถีชีวิตดั้งเดิมของพื้นที่ต่างๆ ในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ทำให้การท่องเที่ยวไม่ได้กระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ เริ่มมีการกระจายตัวสู่ชุมชน ส่งผลให้ท้องถิ่นหลายแห่งตั้งรับนักท่องเที่ยว โดยนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต (องค์การมหาชน, 2558) ดังนั้นทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังโควิด-19 ควรตระหนักว่า ชุมชนถือเป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีความเปราะบาง ซึ่งหากมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลกระทบเชิงลบอย่างมาก จึงควรเสริมสร้างความสามารถในการรับมือให้แก่ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้รวมถึงการกำหนดมาตรการที่ชุมชนจะสามารถนำไปใช้เพื่อการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม ได้แก่ การสร้างความมั่นใจทั้งในด้านของนักท่องเที่ยวและชุมชน บนพื้นฐานของความปลอดภัยและมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Amazing Thailand Safety and Health Administration: SHA) และ 3Cs ประกอบด้วย Care, Clean, Clear (กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับใช้สำหรับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างมาตรการป้องกันและยกระดับความปลอดภัยของคนในชุมชนและยังเป็นการเพิ่มความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทั้งนี้ประเด็นสำคัญที่ชุมชนต้องนำมาพิจารณา ได้แก่ การลงทะเบียนนักท่องเที่ยว การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว และการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลขณะร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว ซึ่งทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนหลังโควิด-19 นักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยว แต่ข้อจำกัดต่างๆ ที่เกิดขึ้นทำให้การท่องเที่ยวในประเทศและการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นเป้าหมายสำคัญ และนักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยมากกว่าการไปในแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีคนจำนวนมาก ดังนั้นจากความต้องการที่คาดว่าจะเพิ่มมากขึ้นของนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนต้องมีความสามารถในการรับมือ และปรับตัวทั้งในด้านการรองรับและการป้องกันถือเป็น “New Normal” ของชุมชนภายใต้แนวคิดการปรับตัวเชิงรุก “Resilience” ที่ต้องพัฒนาความสามารถของประเทศใน 3 ด้านดังนี้

1) Cope (พร้อมรับ) เป็นความสามารถในการต้านทาน เยียวยา และฟื้นฟูสภาพจากวิกฤต 2) Adapt (ปรับตัว) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น 3) Transform (เปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโต) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อยกระดับสังคม เศรษฐกิจ และขับเคลื่อนระบบการท่องเที่ยวของชุมชน เน้นการจัดการทรัพยากร ตลอดจนวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชน (Community – based Tourism) เป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นที่จะสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ปัจจุบันวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดการบริหารงานบุคคลงานอำนวยความสะดวกควบคุมได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ รวมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยว เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้ และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่คนทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นธรรม กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนยังเชื่อมโยงไปถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน โดยที่การจัดการการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติ และดำเนินการให้บังเกิดผลจริงด้วย การนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ น้ำตก พืชพรรณไม้ในป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีมาทำให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และมีความยั่งยืน การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง โดยการนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการ

อย่างยั่งยืนและมีการผสมผสานการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนา ด้านสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถ ในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ ก็ล้วนเป็นรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน (ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์, 2564)

ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนหนึ่งที่มีกิจกรรม ในชุมชนที่น่าสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการทำเกษตรกรรมที่มีความหลากหลาย ได้แก่ การทำสวนผักไร้ดิน ไร่นาสวนผสม การทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง และ อื่นๆ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชน เป็นพื้นที่สวนไร่ นา เป็นแหล่งเรียนรู้ในการอนุรักษ์ วิธีการดำเนินชีวิตแบบชาวไทยชนบทของจังหวัดได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้นำชุมชน และ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนสนามจันทร์มีความต้องการยกระดับให้ชุมชนของตนเอง ได้รับพัฒนาเป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริม การสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน แต่ทั้งนี้ชุมชนสนามจันทร์ ประสบปัญหา ด้านการท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง นักท่องเที่ยว ไม่รู้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จุดเด่นในแต่ละอำเภอขาดการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวอย่างบูรณาการ เช่น ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ขาดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน และขาดการประสานความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลให้ชุมชนไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก จึงทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนค่อนข้างน้อย (ปัญญพร ธนาวิชานันท์, 2563)

จากการศึกษาที่ผ่านมาได้ศึกษาประเด็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนตำบล สนามจันทร์ และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีข้อปัญหา ต่างๆ เช่น ชุมชนตำบลสนามจันทร์ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน ขาดความร่วมมืออย่างต่อเนื่องระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในชุมชน จากประเด็นต่าง ๆ นี้ ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนควรได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ในชุมชนในด้านต่าง ๆ และผู้นำชุมชนกับประชาชนร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมีการปรับตัว

ไปตามสถานการณ์ โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ซึ่งนำไปสู่ความปกติใหม่ของสังคมไทย เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับมาตรการที่ทางรัฐบาลกำหนดไว้ (ปัญญพร ธนาวิชรานันท์, 2563)

จากสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ กรณีศึกษา ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนตำบลสนามจันทร์ ศึกษาสภาพการดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลสนามจันทร์ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ และปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวตามมาตรฐานความปกติใหม่ คำว่าความปกติใหม่ หรือฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอยู่เป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย “New Normal” ในช่วงสถานการณ์

การแพร่ระบาดของโควิด-19 การใช้ชีวิตประจำวันจึงจำเป็นต้องป้องกันตนเอง เพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับหาวิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจ และธุรกิจนำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษา สุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่ๆ เหล่านี้ ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปก็จะทำให้เกิดความคุ้นชิน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม (ราชบัณฑิตยสภา, 2563)

ความปกติใหม่หรืออีกชื่อหนึ่งคือวิถีใหม่ เป็นแนวทางที่หลายๆ คนต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรม ในช่วงไวรัสโควิด-19 ระบาด ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก จากที่เราเคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน ต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านไปซื้อของ หรือ แม้กระทั่งไปพบแพทย์ ทุกคนต้องใส่หน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันโรค มีนโยบาย เว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ใช้วิธีล้างมือบ่อยๆ เป็นเวลานาน 20 วินาที ล้างมือ ด้วยสเปรย์แอลกอฮอล์ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจและบริการต่างๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเปิดระบบลงทะเบียนออนไลน์ การใช้ระบบซื้อขายและบริการทางออนไลน์ หลายๆ สิ่งนี้ เกิดเป็นวิถีใหม่ ในการดำรงชีวิต เมื่อจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคมปัจจุบัน

การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ จะเน้นไปที่สิ่งแวดล้อมอย่างเดียวนั้นคงจะไม่เพียงพอ ยังต้องพยายามรักษาพื้นฐานทางสังคมไว้ด้วย รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ จะรวมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ และเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวหลังวิกฤตโควิด-19 ที่พยายามให้เกิดความสมดุลระหว่างสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีทฤษฎี BEST เป็นอีกแนวคิดของการท่องเที่ยวปกติใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ซึ่งทฤษฎี BEST (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2563) ประกอบด้วย

1) Booking in advance การจองเพื่อใช้บริการล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ประกอบการจัดสรรบริการให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติด้านสาธารณสุข ทั้งการจำกัดจำนวนคน

และการรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นโรงแรมที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว หรืออุทยานแห่งชาติ ซึ่งจะสะท้อนถึงขีดความสามารถในการรองรับ

2) E-Environment สิ่งแวดล้อม เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว อย่างรับผิดชอบ ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยมีความสวยงาม เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งในช่วงเวลาที่มีการท่องเที่ยวได้หยุดชะงักในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นช่วงเวลาที่ธรรมชาติได้ฟื้นตัว

3) Safety ความปลอดภัย เป็นการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่ออีกหนึ่งเรื่องเช่นกัน ไม่ใช่แค่การป้องกันตัวเองแต่ยังต้องป้องกันการแพร่กระจายสู่คนอื่นด้วย โดยในส่วนของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้มีการดำเนินการร่วมกับ กระทรวงสาธารณสุขจัดทำ “โครงการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Amazing Thailand Safety & Health Administration: SHA)” ตราสัญลักษณ์ที่มอบให้กับผู้ประกอบการที่ผ่านการรับรองใน 10 กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

4) T-Technology เทคโนโลยี ช่วยเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์การท่องเที่ยว อย่าง Augmented reality (AR) และ Virtual reality (VR) การนำเสนอข้อมูลเสมือนจริง เพื่อช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ยังเกี่ยวเนื่องกับความปลอดภัยด้วย ทั้งเรื่องการจำกัดจำนวนคน รักษาระยะห่างระหว่างบุคคล การลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะ หรือแพลตฟอร์ม Smart Map ซึ่ง ททท.เองก็นำโมเดลนี้มาใช้ในการจัดงานต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป เพื่อจัดการจำนวนคน และให้ทุกอย่างเป็นไปตามมาตรการด้านสาธารณสุข BEST จะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับการท่องเที่ยวปกติใหม่

นอกจากยุทธศาสตร์ที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้วนั้น รัฐบาลยังได้กำหนดนโยบายในเรื่องการปรับปรุงดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำ การทำให้เกิดการพัฒนาทางกายภาพที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความยั่งยืน สะดวก ปลอดภัย ได้เอกลักษณ์ โดยเน้นการเดินทางท่องเที่ยวในเมืองรองมากขึ้น และประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งนี้ยังมีนโยบายรองรับในการกำหนดให้การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือเสริมสร้าง และยกระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นจากการกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยมีมาตรการ 3 ประการ ได้แก่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

- 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองรอง
- 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่แทรกอยู่ในเมืองหลัก
- 3) เชื่อมโยงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ช่วงที่โลกตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและหาทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ช่วงปี 2535-2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเป็นกระแสใหม่และกระแสใหญ่ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย โดยการผลักดันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในขณะที่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตคู่ขนานไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการทำงานในระดับพื้นที่ของโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) ซึ่งในช่วงดังกล่าว ชื่อที่เรียกการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ มีหลากหลายชื่อ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวสีเขียว

หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 รัฐบาลไทยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยประกาศให้ปี 2541-2542 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ในปี 2544 มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) หลังปี 2545 การท่องเที่ยวลงไปในชนบทหลากหลายรูปแบบ ในปี 2547 มีการให้มาตรฐานโฮมสเตย์ หรือเรียกชื่อ อย่างเป็นทางการว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท”

ธนพล จันทรเรืองฤทธิ์. (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง โดยการนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์มาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน มีการผสมผสานการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ ล้วนเป็นรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวทางการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งในการส่งเสริมให้ชุมชนได้ใช้สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร

และรักษาคุ่มครองทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น รวมทั้งนำฐานทรัพยากรดังกล่าวมาจัดการให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยพยายามหลีกเลี่ยงมิให้เกิดผลกระทบต่อทั้งชุมชนและสิ่งแวดล้อม มีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน หากให้ชุมชนนิยามตนเองว่าเรียกชื่อการดำเนินการท่องเที่ยวของตนว่า ชื่ออะไร พบว่ามีชื่อเรียก 4 ชื่อด้วยกันในกลุ่มชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของ CBT มีอยู่ 4 ด้าน คือ 1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2. ด้านองค์กรชุมชน 3. ด้านการจัดการ 4. ด้านการเรียนรู้ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT ดังนี้ (พจนา สวนศรี, 2546)

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนแต่ละชุมชนย่อมมีฐาน ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่สามารถพึ่งพาและใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ดังนั้นชุมชนย่อมมีวัฒนธรรมและ ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้

2) ด้านองค์กรชุมชน ในแต่ละชุมชนจะต้องมีระบบสังคมที่เกื้อกูลและ เข้าใจซึ่งกันและกัน มีปราชญ์และผู้เชี่ยวชาญในทักษะด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย และชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้วยตนเอง

3) ด้านการจัดการ ลักษณะการจัดการท่องเที่ยวย่อมต้องมีกฎเกณฑ์ ในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีองค์กรหรือ กลไกในการบริหารจัดการ เพื่อจัดการการท่องเที่ยวและเชื่อมโยงการท่องเที่ยว กับการพัฒนาชุมชนได้อย่างเกื้อกูลกัน รวมถึงมีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม จัดตั้งกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั้นๆ อย่างเป็นธรรม CS-ASS

4) ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถ สร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และยอมรับในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบ การจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจนระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมในชุมชนให้ผู้มาเยือน เข้าใจ และยอมรับวิถีชีวิตอันดีงาม

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบบูรณาการ ดำเนินการไปภายใต้การประสานประโยชน์ของการพัฒนา ด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน ครอบคลุมทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นการผสมผสานการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้ง 3 มิติอย่าง เป็นองค์รวม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545)

1) มิติด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งกระตุ้นชาวบ้านในชุมชนให้ตระหนักถึง ความสำคัญของการอนุรักษ์และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ระบุหาผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อจำกัดการพัฒนา และดำเนินการจัดการท่องเที่ยว โดยพยายามหลีกเลี่ยงให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

2) มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว โดยการนำฐานทรัพยากรซึ่งเป็นสินทรัพย์รวมหรือสมบัติสาธารณะมาเป็นต้นทุน ในการจัดการท่องเที่ยว มีการกระจายรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม และ ที่สำคัญชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนเห็นพ้องต้องกันที่จะนำฐานทรัพยากรท่องเที่ยว ที่มีอยู่ทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสถานที่ ทางประวัติศาสตร์ มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้การดำเนินการที่เหมาะสม และเป็นธรรมแก่ สมาชิกในชุมชน ควรมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ผลกำไรที่ได้ กระจายสู่ชุมชน อย่างแท้จริง ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยว และควบคุม การเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน โดยไม่ขัดแย้งกับการรักษาฐาน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เปิดโอกาส ให้ชาวบ้านทุกคนหรือเกือบทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม

3) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มุ่งใช้กิจกรรมต่างๆ รองรับการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคน ต่างวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจมีการจัดการในรูปของ 1. การก่อตั้งจุดประชาสัมพันธ์ ข้อมูลการท่องเที่ยว

2. การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 3. การรวบรวมภูมิปัญญาด้านวรรณกรรม มุขปาฐะ และ 4. การจัดทำเอกสารเผยแพร่ด้านภูมิปัญญา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุริยา เทวฤทธิ์. (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวและ การพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวและแนวทาง การท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราชมีดังนี้ 1) ศักยภาพการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่โดดเด่น ได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง อุทยานแห่งชาติเขานัน อุทยาน แห่งชาติน้ำตกสี่ขีด อุทยานแห่งชาติหาดขนอม – หมู่เกาะทะเลใต้ อุทยานแห่งชาติ เขาหลวง หมู่บ้านคีรีวง เขาคูญ์ น้ำตกกรุงชิง น้ำตกอัยเชียว ทรัพยากรวัฒนธรรม ได้แก่ วัดธาตุน้อย วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร หอพระสูง (พระวิหารสูง) ศาลพระเสื้อเมือง สุสานพระสยมภูวนารถ ทรัพยากรมหรรม ได้แก่ มหรรมสินค้า เกษตรและของดินครศรีธรรมราช เทศกาลผลไม้และของดินครศรีธรรมราช ทรัพยากร กิจกรรม ได้แก่ แหล่งขึ้นธาตุวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เที่ยวชมทะเลหมอกเขา คูญ์ นั่งเรือชมโลมาสีชมพูขนอม และทรัพยากรการบริการ ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สำหรับการวิเคราะห์สภาพภายในและภายนอก ของจังหวัดนครศรีธรรมราช จุดแข็ง คือ มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีระบบการขนส่ง เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในประเทศ มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่โดดเด่น เป็นเมืองแห่งอารยธรรม จุดอ่อน คือ ขาดแผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการและ การบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน โอกาส คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวธรรมชาติทางบก น้ำตก และป่าไม้ รวมไปถึงป้าชายเลนด้วย อุปสรรค คือ การแข่งขันทางการท่องเที่ยวสูง สภาวะทางเศรษฐกิจโลกถดถอย ขาดการสร้างเครือข่ายดิจิทัลในการประชาสัมพันธ์ 2) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัด นครศรีธรรมราช ประเทศไทย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ กลยุทธ์เชิงพลิกฟื้น กลยุทธ์ รักษาเสถียรภาพ และกลยุทธ์การเตรียมพร้อม

อรรถพล ศิริเวชพันธุ์. (2564) การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความปกติใหม่ เพื่อรองรับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีศึกษาชุมชนหนองฮะ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า 1) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน มีความสอดคล้องกับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ปรากฏอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ที่มุ่งเสนอการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นวิถีชีวิต 2) กรณีผลกระทบด้านการท่องเที่ยว พบว่าตั้งแต่เดือนมีนาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2563 ไม่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ ทว่าคนในชุมชนต้องการหารายได้ทดแทนโดยการผลิตสินค้าอัตลักษณ์ชุมชนจำหน่าย และ 3) การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน คนในชุมชนเห็นว่ามาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) นั้นมีความเหมาะสม มีการจัดโครงสร้าง 3 ด้าน คือผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และผู้รับบริการ ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ใน 3 ระยะ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยวกำหนดจุดคัดกรอง เช็กอิน โดยมี อสม.เข้ามามีส่วนร่วม 2) การให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น บริการอาหารเครื่องดื่ม และ ที่พักเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย เช่น การแยกภาชนะ และการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ และ 3) การส่งนักท่องเที่ยวให้เช็กเอาท์แล้วทำแบบประเมินการให้บริการ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นการท่องเที่ยวชุมชนมาตรฐานความปกติใหม่ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดศรีสะเกษได้ด้วย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพคนในชุมชนผู้ประกอบการ ร้านค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ คนในชุมชน ผู้ประกอบการ ร้านค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชน จำนวน 10 ท่าน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวโปรแกรมการจัดนำเที่ยวตามมาตรฐานความปกติใหม่ของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม จำนวน 40 ท่าน โดยใช้การเลือกกลุ่ม

สนทนากลุ่มใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยที่มีข้อกำหนดคือ เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวภายในชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาเท่านั้น เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสำรวจโครงสร้างทางกายภาพในชุมชน ซึ่งเทคนิคดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาข้อมูลในชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในระดับนโยบายของพื้นที่ที่ทำการศึกษา ประชาชนและนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ภายในชุมชนตำบลสนามจันทร์ ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง 2 ระดับคือ ระดับนโยบาย และระดับพื้นที่

2.2 เครื่องมือสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1) ร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์

2) สร้างเครื่องมือการประเมินร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ

3) นำเครื่องมือที่ได้มาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Index of Item objective Congruence: IOC) กับผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 5 คน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 มาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามเพื่อประเมินร่างรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ ซึ่งพบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า $IOC = 1.00$

4) ตรวจสอบรับรองว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยการรับรองจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จำนวน 7 คน ในเวทีเสวนากลุ่มย่อย

เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์

5) แบบสอบถามการประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์

3. การรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1 ดังนี้

3.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวในชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาบริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 3 ประเด็นคำถาม โดยประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

ประเด็นที่ 1 เกี่ยวกับพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานความปกติใหม่ ต่อไปชุมชนตำบลสนามจันทร์

ประเด็นที่ 2 เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่

ประเด็นที่ 3 เกี่ยวกับแนวทางในการปรับปรุง/พัฒนาพื้นที่
ในชุมชนตำบลสนามจันทร์ที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานความปกติใหม่
ต่อไป

3.2 ศึกษาสภาพการณ์และประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยว
ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร
และสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชาชนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยที่ผู้วิจัยติดต่อ
ประสานงานกับผู้นำชุมชน นักวิชาการในท้องถิ่น ได้แก่ บุคลากรในองค์การบริหาร
ส่วนตำบลสนามจันทร์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากนั้นดำเนินการ
เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการณ์ และประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยวชุมชน
ตำบลสนามจันทร์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เสนวนากลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้
กับผู้นำชุมชน นักวิชาการท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ร้านค้า และประชาชนในชุมชน
รวมทั้งหมด 10 คน

3.3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมี
ส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ โดยที่ผู้วิจัยจัดการเสวนากลุ่มเพื่อกำหนด
แนวทางและวิธีปฏิบัติร่วมกันกับชุมชนสนามจันทร์ และนำข้อสรุปที่ได้มาใช้เป็น
แนวทางและวิธีการปฏิบัติในกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบล
สนามจันทร์ จากนั้นผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลสนามจันทร์และสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม
ของชุมชนตำบลสนามจันทร์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามหลังจาก
การเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน

3.4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ โดยที่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม
เพื่อประเมินและหาแนวทางพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมี
ส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ ได้แก่ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วน
ตำบลสนามจันทร์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน
ตำบลสนามจันทร์ รวม 7 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเสวนากลุ่มวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำมาสร้างเป็นแนวทางและวิธีการปฏิบัติในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอเชิงพรรณนาพร้อมภาพประกอบ

2) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของ Best and Kahn (2006) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตาราง

4.2 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ เมื่อผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำมติที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในตำบลสนามจันทร์ที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

แนวการพัฒนาปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ กรณีศึกษา ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าในพื้นที่ชุมชน ยังคงมีบรรยากาศที่ดีที่พักและราคาสินค้าถือว่าอยู่ในราคาที่เหมาะสม ไม่แพงเกินไป มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมถึงการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ชม แต่ที่ผ่านมาผู้ประกอบการ

ต่างๆ ยังไม่มีการร่วมมือกัน ทำงานอย่างเป็นทางการและมีแบบแผน ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน จึงยังไม่มีการรวมตัวและประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องธุรกิจ และการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน ไม่มีรูปแบบการดำเนินงานแบบส่วนรวม มีการดำเนินงานเฉพาะเจ้าของสวน หรือเจ้าของรีสอร์ท แบบต่างคนต่างทำ ซึ่งในปัจจุบันยังขาดการประสานงานระหว่างกิจการ หรือขาดตัวกลางในการสื่อสารและประสานความร่วมมือในชุมชน เพราะการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนควรจะมีการร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ผลักดันให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปกติใหม่

ผู้วิจัยได้มีการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถท่องเที่ยวได้ โดยเริ่มจาก นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนได้ที่ 1) รีสอร์ท Rong Way เมื่อมาพักที่รีสอร์ทแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเลือกทำกิจกรรมได้หลากหลาย เช่น ตักบาตรพระสงฆ์ตามพระเพณีไทยในตอนเช้า มีคอสถูปานวดแผนไทย หากทางนักท่องเที่ยวต้องการทางรีสอร์ทสามารถจัดให้ได้ จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถไปเยี่ยมชม 2) สวนผลไม้เจ็ญร์ ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับ รีสอร์ท Rong Way ให้นักท่องเที่ยวได้ชิมผลไม้สดๆ แล้วยังปลานิล เดินชมสวนเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเลือกซื้อผลไม้ได้ตามอัธยาศัย และหากนักท่องเที่ยวสนใจการปลูกผักไฮโดร สามารถเรียนรู้ได้จากสวนเจ็ญร์ มีจำหน่ายทั้งผลไม้ตามฤดูกาลและผักไฮโดร จากนั้นสามารถไปเยี่ยมชม 3) งานศิลปหัตถกรรมจากปราชญ์ชาวบ้านได้ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้งานฝีมือจากชาวบ้าน โดยมีให้เลือก 2 ชนิด คือ ตุ๊กตาแม่ไม้มวยไทย และ สานกระเป๋ากจากเส้นพลาสติก จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยัง 4) ร้านอาหารในชุมชนได้หลายแห่งซึ่งเป็นร้านอาหารที่มีชื่อเสียงและอาหารอร่อย ได้แก่ ครวักะเหียงป่า มีเมนูอาหารไทยที่หลากหลาย อาหารที่เป็นเมนูแนะนำของครวักะเหียงป่า คือ เมี่ยงปลาทอด กะหล่ำปลากะปิ ต้มแซบ

กะหรี่ปั๊ปป่า เก้งหรือหมูป่าผัดเผ็ด และอีกมากมาย ร้านถัดไปคือ ครั้วคุณทม เน้นอาหารป่า อาหารอีสาน รสชาติดี ใช้วัตถุดิบคุณภาพดี ตกแต่งร้านแบบเรียบง่าย บริการเป็นกันเอง โกลัศจรรย์กันมีร้านก๋วยเตี๋ยวศรีสามพราน มีทั้งก๋วยเตี๋ยว ข้าวมันไก่ ที่มีน้ำซุปรี่ที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ที่ทุกคนทานแล้วจะต้องติดใจในสไตล์ ก๋วยเตี๋ยวเรือ ร้านเวนิส สเต็ก&เรสเตอรองท์ เป็นร้านอาหารสไตล์อเมริกัน มีเมนูอาหารหวานหลากหลายและน่ารับประทาน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ ตามมาตรฐานความปึกติใหม่

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและได้นำมาวิเคราะห์และพัฒนามาเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนสนามจันทร์ ซึ่งได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองท่องเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 40 คน จากนั้นจึงทำการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น กิจกรรมสวนตะกั่วจากเส้นพลาสติก และกิจกรรมทำสลัดโรล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.0 อายุน้อยกว่า 20 ปี ร้อยละ 42.5 กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 55.0 เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 55.0 โดยที่มีบทบาทในการตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียน/นักศึกษา/ศึกษา ฐาน ร้อยละ 60.0

นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจสูงสุด รองลงมาคือด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน และในด้านการท่องเที่ยวตามมาตรฐานความปึกติใหม่ นักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจต่ำที่สุด

สรุปผลการสอบถามความพึงพอใจพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์

โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด แต่มีในบางประเด็นที่นักท่องเที่ยวระดับความพึงพอใจอยู่เพียงระดับมาก ดังนั้นทางชุมชนจึงควรมีการนำประเด็นเหล่านั้นไปพัฒนา ประกอบด้วย

- เพิ่มจุดบริการแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้มากขึ้น
- มีการใช้มาตรการเว้นระยะห่างระหว่างมีกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนอย่างจริงจัง
- มีมาตรการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของบุคลากรภายในชุมชนเชิงประจักษ์ โดยการตรวจ ATK ผู้ให้บริการและวิทยากร รวมถึงกำหนดให้สวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน
- เพิ่มประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ดียิ่งขึ้น
- มีการแนะนำนักท่องเที่ยวให้เชื่อมต่อกับแหล่งข้อมูลออนไลน์ของชุมชน เช่น เฟซบุ๊กแฟนเพจ หรือไลน์ เป็นต้น

4. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ตามมาตรฐานความปฏิตใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการประสานงานกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อหามติเรื่องรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ เพื่อนำข้อสรุปที่ได้มาพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ให้สมบูรณ์ ด้วยรูปแบบการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินและหาแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์ ได้แก่ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสนามจันทร์ รวม 7 คน โดยแบ่งเนื้อหาการสนทนากลุ่มออกเป็น 3 ประเด็นซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านพื้นที่ ในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์มีเพียง 4 แหล่งเท่านั้น ซึ่งโครงการนี้เป็นเพียงโครงการนำร่อง เมื่อผลการจัดกิจกรรมออกมาเป็นไปในทิศทางที่ดี และสามารถนำไปใช้ได้จริง ในอนาคตควรมีการประสานงานและรวมกลุ่มของธุรกิจในกลุ่มชนทุกธุรกิจให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงควรมีการสร้างจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นจุดสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ชุมชนสนามจันทร์เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากกว่าที่เป็นอยู่

ด้านการสนับสนุน ทางหน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในชุมชนให้กับสังคมภายนอกได้รับทราบมากยิ่งขึ้น เพราะในปัจจุบัน เมื่อสอบถามนักท่องเที่ยวถึงชุมชนสนามจันทร์ กลับมีนักท่องเที่ยวรู้จักเพียงไม่กี่คน แต่รู้จักพระราชวังสนามจันทร์กันแทบทุกคน ดังนั้นควรมีการสร้างจุดสนใจและทำการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรับทราบและเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากยิ่งขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มากน้อยเพียงใด หากคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา ก็จะไม่เกิดผลสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีการจัดตั้งกลุ่มประสานงานภายในชุมชนเพื่อเป็นกลุ่มหลักในการประสานงานการพัฒนาและการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับคนในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะในการที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในบางกรณีเกิดจากการไม่ทราบว่า จะต้องปฏิบัติงานในทิศทางใดและควรปฏิบัติงานเช่นไร หากมีแกนนำในการนำพาให้เกิดการมีส่วนร่วมแล้ว ประชาชนเหล่านี้ก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือ

สรุปและอภิปรายผล

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งใน “แนวทางเร่งด่วนเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคม” ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 โดยเรื่องของการท่องเที่ยวได้ถูกรวบรวมไว้ใน ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะ และ

ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หัวข้อของการส่งเสริมบริการที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงาน กระจายรายได้ และหารายได้จากเงินตราต่างประเทศ ได้กล่าวถึงเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อเพิ่มการจ้างงาน และกระจายรายได้สู่ชุมชน จากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ โดยที่ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ เริ่มจากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชน และศักยภาพของคนในชุมชนที่จะบริหารจัดการ หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ และวางแผนจนได้เส้นทางท่องเที่ยวแบบปกติ เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ โดยคำนึงถึงมาตรการการเฝ้าระวัง การเว้นระยะห่าง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จากนั้นจึงนำไปสู่เส้นทางท่องเที่ยวที่จัดทำขึ้นไปใช้กับนักท่องเที่ยว และสอบถามความพึงพอใจ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลสนามจันทร์โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด แต่มีบางประเด็นที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจจะด้อยลง ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชรณี เดชจินดา (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ หรือพึงพอใจต่อสิ่งใด หรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกพึงพอใจ จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลง หรือไม่เกิดขึ้นหากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

หลังจากได้รับทราบข้อมูลความพึงพอใจแล้วทำการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดเส้นทางท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงมากขึ้น ตามข้อมูลที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนมีความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้นกลุ่มคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์ควรมีการประสานงาน มีการประชุมงานภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้นำด้านการท่องเที่ยว

และทุกคนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล จันทรเรืองฤทธิ์ (2562) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนริมน้ำจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ในการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรีให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการร้านค้า และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภายในชุมชน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยเริ่มจาก ผู้นำชุมชนได้วางแผนที่จะพัฒนาชุมชนภายใต้แนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ คือ กระทรวงพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี หลังจากนั้นได้มีการระดมเงินเพื่อนำเงินมาพัฒนา ซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้าง ชุมชนริมน้ำจันทบุรี โดยผู้ที่มีส่วนได้เสีย คือ ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน รวมทั้งผู้คนภายนอกชุมชนที่มีความประสงค์จะช่วยเหลือชุมชนริมน้ำจันทบุรีในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย และ จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทาง และจัดการโดยชุมชน และชุมชนมีบทบาท เป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในขั้นตอนต่างๆ โดยเข้าร่วมในบางขั้นตอนหรือทุกขั้นตอน เพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงโดยการกระทำ ผ่านกลุ่มคนหรือองค์กรโดยประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ซึ่งเชื่อมโยงกับอรรถพล ศิริเวชพันธุ์ (2564) การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความปกติใหม่ เพื่อรองรับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีศึกษา ชุมชนหนองสะ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า 1) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน มีความสอดคล้องกับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ที่มุ่งเสนอการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นวิถีชีวิต 2) กรณีผลกระทบด้านการท่องเที่ยว พบว่าตั้งแต่เดือนมีนาคม-

สิงหาคม พ.ศ. 2563 ไม่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ ทว่าคนในชุมชนต้องการหารายได้ทดแทนโดยการผลิตสินค้าอัตลักษณ์ชุมชนจำหน่าย และ 3) การพัฒนาแบบแผนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน คนในชุมชนเห็นว่ามาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) นั้นมีความเหมาะสม มีการจัดโครงสร้าง 3 ด้าน คือ ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และผู้รับบริการ ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ใน 3 ระยะ ได้แก่ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยว กำหนดจุดคัดกรอง เช็กอิน โดยมี อสม.เข้ามามีส่วนร่วม 2) การให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น บริการอาหารเครื่องดื่ม และ ที่พักเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย เช่น การแยกภาชนะ และการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ และ 3) การส่งนักท่องเที่ยว มีการให้เช็กเอาท์ ประเมินการให้บริการซึ่งรูปแบบ ดังกล่าวเป็นการท่องเที่ยวชุมชนมาตรฐานความปกติใหม่ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก่ ชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดศรีสะเกษได้อีกด้วย

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาครั้งนี้ซึ่งสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญมาก องค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกับประชาชนในชุมชนช่วยกันเสนอปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ร่วมหาแนวทางการแก้ไข และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เพื่อให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น โดยใช้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความปกติใหม่ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และพัฒนาแบบแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความปกติใหม่ ให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ควรมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนเพื่อร่วมมือกันผลักดันให้ชุมชนสนามจันทร์กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

1.2 ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น การพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว รวมถึงผลักดันให้ภาคเอกชนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวโดยเบื้องต้นอาจต้องได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐโดยการจัดให้เจ้าหน้าที่มาทำการศึกษาดูงาน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมาท่องเที่ยวชุมชน สนามจันทร์จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสื่อสารทางการตลาด หรือแรงจูงใจ เป็นต้น ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาในจุดต่างๆ ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวด้วยการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และควรมีเส้นทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายเส้นทางตามความต้องการของนักท่องเที่ยวตามประเภทการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีตัวเลือกในการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

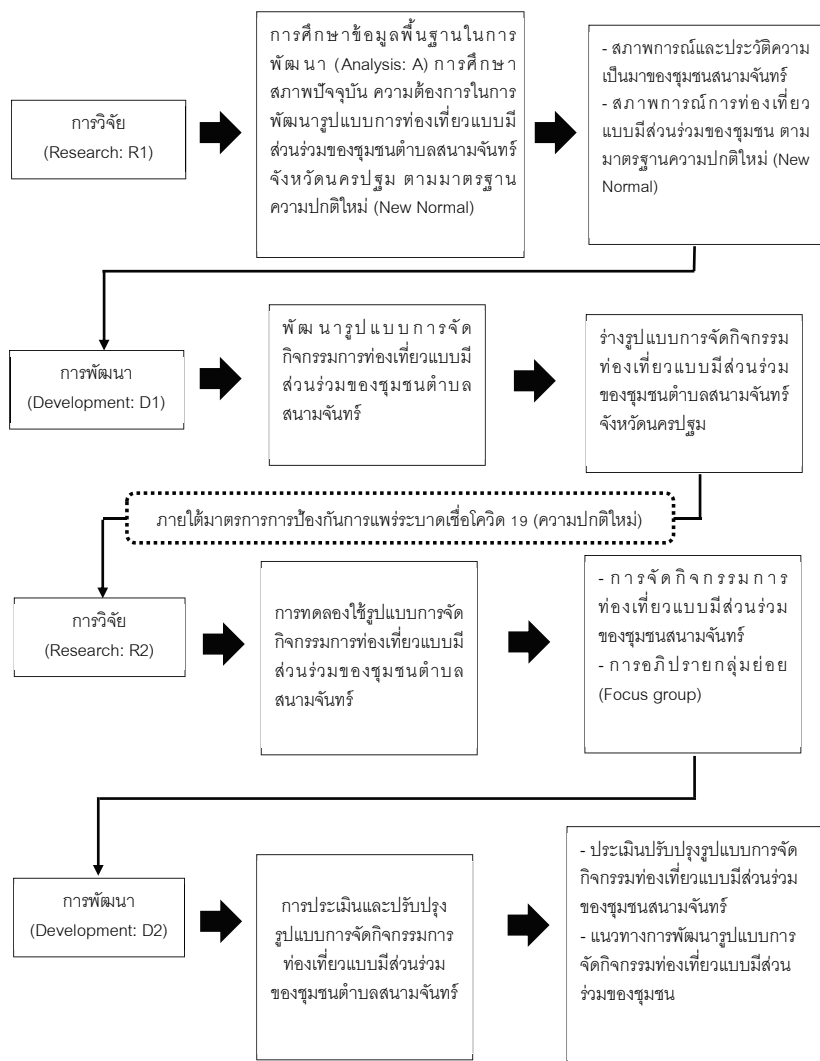
งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนภายใต้มาตรฐานความปกติใหม่ กรณีศึกษา ชุมชนตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปี 2565 จากมหาวิทยาลัยคริสเตียน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ภักธรธรรมมาศ อธิการบดี มหาวิทยาลัยคริสเตียน ดร.อภิรักษ์ อันทวีสิน คณบดี คณะสหวิทยาการ อาจารย์สังกรานต์ กลมสุข หัวหน้าสาขาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ ฝ่ายวิจัย อาจารย์วรรณดี สุทธิศักดิ์ หัวหน้าฝ่ายวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยคริสเตียน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ คณะกรรมการท่องเที่ยวตำบลสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน

ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้วิจัยใช้เวลาระหว่างการปฏิบัติงานดำเนินการวิจัย จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). **ท่องเที่ยวปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี ด้วยมาตรฐาน SHA**. ค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.thailandsha.com/news/30>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). **รายงานประจำปี 2561 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร.
- กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย และจุฑาทิพย์ สุจจริตกุล. (2565). ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารรัชต์ภาคย์**, 16(44), 56 - 72.
- ชรณี เดชจินดา. (2556). **ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรม แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ พิธีพุกษานันท์. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดน้ำวัดลำพญา จังหวัดนครปฐมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**, 6(9), 98-110.
- ธนพล จันทร์เรืองฤทธิ์. (2562). **แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนริมน้ำจันทบูร อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปัญญาพร ธนาวิชานันท์. (2563). **การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม เป็นฐาน**. งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2561.
- พจนา สอนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร.

- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2563). 'ท่องเที่ยวจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป' คุยเรื่อง
ท่องเที่ยวไทยในโลกหลังโควิดกับ ผู้ว่า ททท. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม
2565, จาก <https://workpointtoday.com/tat-interview-tourism-future/>.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2563). การติดต่อราชการกับสำนักงานราชบัณฑิตยสภา
ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
2019. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565, จาก https://www.orst.go.th/iwfm_list.asp?n=g&b=e&i=002000040200102%2F63DOM1824019.
- สุริยา เทวฤทธิ์. (2564). ศักยภาพการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครศรีธรรมราช.
บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2545). รายงานการสังเคราะห์ภาพรวม
ชุดโครงการความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคกลาง. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563).
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง
พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรรถพล ศิริเวชพันธุ์. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่มาตรฐานความ
ปกติใหม่ (New Normal) เพื่อรองรับ สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
2019 กรณีศึกษา ชุมชนหนองฮะ อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ.
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี, 12(1), 58-75.
- องค์การมหาชน. (2558). การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่อง
ใกล้ตัวกว่าที่คิด. ค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.tatreviewmagazine.com /article/community-based-tourism/>.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in Education*. (10th ed.).
Boston: Pearson Education, Inc.

ภาพที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย